

BİBLİYOGRAFYA :

Yunus Emre Divanı (nşr. Abdülbâki Gölpınarlı), İstanbul 1943, s. 299; *Tevârih-i Âl-i Osmân*, İÜ Ktp., TY, nr. 2438, vr. 42^b-43^a; *Âşıkpaşazâde, Târih*, s. 46-47; Neşri, *Cihannümâ* (Taeschner), I, 47; Lâmiî, *Nefehât Tercümesi*, s. 690-691; Küçük Nişancı Mehmed Paşa, *Târih*, İstanbul 1290, s. 104; Cenâbî Mustafa Efendi, *el-‘Aylemü’z-zâhir*, Süleymaniye Ktp., Aya-sofya, nr. 3033, vr. 557^a, 558^b; Mecdî, *Şakâik Tercümesi*, İstanbul 1269, s. 31, 33; Âlî, *Künhü'l-ahbâr*, İstanbul 1285, V, 62; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârih*, II, 403; Evliya Çelebi, *Se-yâhatnâme*, II, 39; Belîğ, *Güldeste*, s. 220-222; Hammer, *HEO*, I, 154; R. Tschudi, *Das Vilâjet-nâme des Hâdschim Sultan*, Berlin 1914, s. 69; F. W. Hasluck, *Bektaşlık Tedkikleri* (trc. Râgıb Hulûsi), İstanbul 1928, s. 12; Abdülbâki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul 1961, s. 11-15; Köprülü, *İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1966, s. 38, 177, 217; Cevdet Türkay, *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaaatlar*, İstanbul 1979, s. 373-374; A. Yaşar Ocak, *La révolte de Baba Resul*, Ankara 1989, s. 118-121; a.m.f., *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Süflük: Kalenderler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Ankara 1992, s. 89-91; Mustafa Kara, *Bursa'da Tarikatlar ve Tekkeler*, Bursa 1993, II, 36-40; Hilmi Ziya [Ülken], "Anadolu Tarihinde Dinî Rûhiyât Müşahedeleri", *Mıhrab*, sy. 13-14, İstanbul 1340, s. 444-448; Ömer L. Barkan, "İstila Devrinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler", *VD*, II (1942), s. 290; Markus Köhbach, "Vom Asketen zum Glaubenskämpfer: Geyiklü Baba", *Osm.Ar.*, III (1982), s. 45-51.

AHMET YAŞAR OCAK

GEYİKLİ BABA KÜLLİYESİ

Bursa'da Orhan Gazi tarafından Geyikli Baba için yaptırılan külliye.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi-ne ait küçük kapsamlı tarikat külliyele-rinden olan ve cami, tekke, türbe ve ha-mamdan meydana gelen külliye, Bursa'nın Gürsu ilçesine bağlı Babasultan kö-yündedir. Dönemin tapu defterlerinde "Geyikli Baba karyesi" olarak anılan bu köy Bursa'nın 40 km. kadar doğusunda, Bursa-İnegöl yolunun sağında (güneyin-de) Uludağ'ın eteklerinde, korularla kaplı, ulu çınarların gölgelendirdiği, havası ve suyunun güzelliğiyle dikkati çeken mü-tena bir çevrede bulunmaktadır.

Geyikli Baba ve onun adını taşıyan kül-liye hakkında bilgi veren *Âşıkpaşazâde Târihi*, eş-Şekâ'îku'n-nu'mâniyye ve Neşri'nin *Cihannümâ'sı* gibi Osmanlı kaynaklarında bu yapı topluluğunun, der-vişleriyle Bursa'nın fethine (1326) katı-lan Geyikli Baba için fetihten sonra Or-han Gazi tarafından inşa ettirildiği be-lirtilmektedir. *Âşıkpaşazâde*'nin naklet-tiği rivayetten, külliye yerinin seçiminde Geyikli Baba'nın tercihinin etkisi olduğu

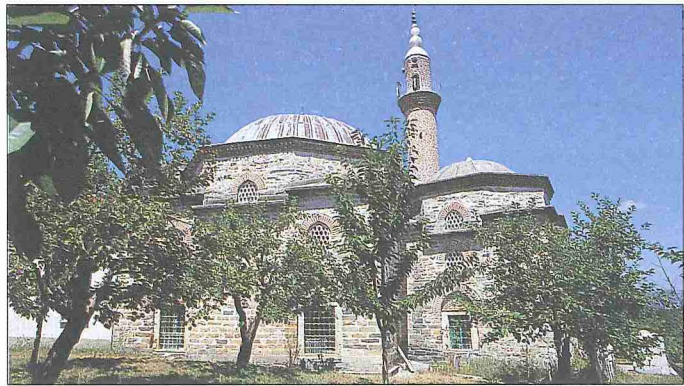
anlaşılmaktadır. Diğer taraftan yapıla-rın çevresinde teşhis edilen Bizans dö-nemine ait mimari unsurlar (sütun baş-lığı, korkuluk levhası parçaları, arslan ba-şı biçiminde çörtlen vb.), aynı yerde daha önce manastır türünden bir Bizans dinî tesisinin bulunduğunu düşündürmekte, Osmanlı iskân politikasında, yeni fethedi-len topraklardaki birtakım dinî merkez-lerin fetih ve kolonizasyon faaliyetlerine katılan tarikat ehlinin kullanımına veril-mek suretiyle "şenlendirilmesi" geleneği de bu ihtimali güçlendirmektedir.

Ekrem Hakkı Ayverdi'nin naklettiği tapu defteri kayıtlarında söz konusu ku-ruluş "Vakf-ı Zâviye-i Geyikli Baba" ola-rak geçmekte, külliyenin gelir kaynak-ları arasında civardaki bahçelerin kes-tane ve ceviz ağaçları, külliyenin bünye-sindeki hamam, aynı mevkide yer aldığı anlaşılan, ancak günümüze ulaşmayan değirmenle Bursa'da üç dükkân sayıl-maktadır. Geyikli Baba Külliyesi şüphe-siz ki yüzyıllar boyunca birçok onarım ve tâdilât geçirmiştir. Ancak yapıların zaman içinde uğradığı bu değişiklikler tesbit edilememektedir. *Âşıkpaşazâde*, kendi döneminde (XV. yüzyılın ikinci yarısı) caminin ihya edildiğini belirtmekte-dir. Cami, türbe ve hamamın XIX. yüzyı-lın ikinci yarısı içinde onarım geçirdiği, bu arada caminin son cemaat yerinde kemerli açıklıkların kapatılarak kapı ve pencereye dönüştürüldüğü, ayrıca harim-in batı yönüne ikinci bir harimin ek-lenildiği, hamamda da camekân kısmının yenilendiği anlaşılmaktadır. Cumhuriyet döneminin başlarında cami ile türbenin kible yönünde uzanan geniş hazîresi yok edilmiş, tekkelerin kapatılmasından son-ra muhtemelen aynı yıllarda çeşitli tek-ke birimleri de (derviş hücreleri, selâmlık, mutfak vb.) tarihe karışmıştır. 1958'de Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1963-1964'te Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu tarafından onarılan cami ile türbe gü-nümüzde bakımlı durumdadır. Cami as-

lî kullanımını sürdürmekte, türbe de zi-yarete açık tutulmaktadır. Öte yandan hamam da Babasultan köyüne hizmet vermektedir.

Tekkede meşihatın Geyikli Baba'dan sonra hangi tarikata intikal ettiği, yüz-yıllar boyunca burada kimlerin postnişin olduğu henüz açıklığa kavuşmamıştır. Şeyh mezarlarının bulunduğu hazîrenin ortadan kalkması ile bu hususları ay-dınlatabilecek en önemli deliller de tari-he karışmıştır. Ancak Gazâlî mahlaslı di-van şairi Deli Birader (ö. 942/1535) Ya-vuz Sultan Selim'den buranın şeyhliğini istemiş, arzusu uygun görülerek zâviye-ye tayin edilmiş, mahlasını da burada al-mıştır (*DîA*, IX, 135). Hazîreden geriye kalabilmiş olan ve türbede korunan iki mezar taşı ise Muhammed İbnü's-Şeyh Hacı Muhammed Edhemî ile (ö. 885/1480-81) Abdurrahman b. Mevlânâ Şü-câ'a (ö. 898/1492-93) aittir. Ekrem Hak-kı Ayverdi, *Bursa Kadı Sicilleri* arasın-da bulunan ve Şeyh Seyyid Mustafa'nın yevmî 8 akçe ile tekkenin meşihatına tayin edildiğini gösteren Şevval 994 (Eylül 1586) tarihli bir belgeden söz etmekte-dir. Bu arada Bursa ve İnegöl havalisi-nin yanı sıra başka yörelerde de (Erzu-rum, Sivas, Malatya, Konya, Adana, Biga) "Geyikli Baba dervişleri, Geyikli cemaati, Geyikli Baba Sultan cemaati" adlarında birçok zümrenin varlığı, menkıbelerle halkın hafızasına mal olan Geyikli Baba kültünün söz konusu tekkede ikamet eden dervişlerle sınırlı kalmadığı, Ana-dolu'nun çeşitli yerlerine yayılmış bulun-duğu tesbit edilmektedir.

Cami. Aynı zamanda tekkenin tevhid-hânesi olarak da kullanıldığı tahmin edi-len cami, doğudaki Orhan Gazi dönemi-ne ait, batıdaki XIX. yüzyılın ikinci yarısında eklenmiş olan iki bölümden oluşur. Doğudaki bölüm düzgün olmayan kare planlı (yaklaşık 7,88 × 7,88 m.) ve kubbeli bir harimle bunun kuzeyindeki üç birimli son cemaat yerinden meyda-

Geyikli
Baba Camii
ve Türbesi -
Kestel /
Bursa

na gelmektedir. Aynalı tonozların örttüğü, dikdörtgen planlı son cemaat yeri tuğla örgülü sivri kemerlerle kuzeye açılır. Bu kemerler, dikdörtgen kesitli iki pâyeye ile son cemaat yerini yanlardan kuşatan duvarlara oturmaktadır. Yuvarlak kemerlerle harimin kuzey duvarına bağlanan pâyelerde iki sıra tuğla ve iki sıra kaba yontulu köfeki taşından oluşan almalı örgü kullanılmış, aynı doku kemerlerin üzerindeki kalkan duvarında da devam ettirilmiştir. İki sıra tuğla kirpi saçakla son bulan kalkan duvarının içinde pâyelerin eksenlerinde, gizli derenin suyunu dışarı akıtan iki çörtlen vardır.

Harim duvarları kaba yontuya yakın moloz köfeki taşı ile örülmüştür. Kuzey duvarının eksenindeki yuvarlak kemerli kapının yanlarında, yuvarlak kemerli göçertme alınlıkları olan dikdörtgen açıklıklı iki pencere vardır. Güney duvarının eksenine yarım daire planlı mihrap, yanlara da altlı üstlü ikişer pencere yerleştirilmiştir. Alt sıradakiler dikdörtgen açıklıklı, söveli ve demir parmaklıklı olup tuğla örgülü sivri hafifletme kemerleriyle taçlandırılmıştır. Alçı revzenlerle donatılmış olan tepe pencereleri ise yine tuğla örgülü sivri kemerlere sahiptir. Türbeye komşu olan doğu duvarında da aynı şekilde ikili gruplar halinde düzenlenmiş dört adet pencere bulunmaktadır. Bunlardan kuzeyde yer alan alt pencere türbeye açılır. Bunun üzerindeki tepe penceresi ise örülerek sığ bir nişe dönüştürülmüştür. Diğer tepe pencerelerinin de sonradan iptal edildiği, Cumhuriyet dönemi onarımlarında aslı şekillerine kavuşturulduğu bilinmektedir. Alt sıradaki pencerelerin bazılarında kesme taş söveler, bazılarında ahşap söveler görülür. Batı duvarında da aslında aynı pencere düzeninin geçerli olduğu, ancak harim batıya doğru genişletilirken bunların iptal edildiği, yerlerine yuvarlak kemerli geniş bir açıklığın konulduğu anlaşılmaktadır.

Sekizgen bir kasağa oturan harim kubbesine geçiş prizmatik üçgenler kuşağı ile sağlanmıştır. Gerek beden duvarları gerekse kasnak tuğladan düz saçak silmeleriyle son bulur. Beden duvarlarındaki saçak silmeleri köşelerde yüksek, kasnakların beden duvarlarına paralel olduğu orta kısımlarda daha alçak tutulmuş, böylece cephelerde hareketli bir görünüm sağlanmıştır. Dışarıdan kurşunla kaplı olan kubbe içeriden sıvalı ve beyaz badanalı olup XIX. yüzyıla ait bazı basit kalem işleriyle süslenmiştir. Tamamen yenilenmiş bulunan mihrap Kütahya çinileriyle kaplıdır.

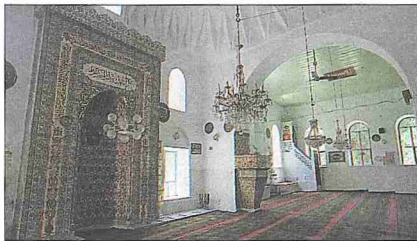
Caminin batı yönündeki ek bölüm dikdörtgen planlı (11,95 × 8,60 m.) ve çatılıdır. Düz ahşap tavanlı harimin kuzey duvarı ahşap karkas içine tuğla dolgu ile (hıms tekniği) inşa edilmiş, kuzey ve batı duvarlarında ahşap hatıllı moloz taş örgü kullanılmıştır. Kuzey duvarının eksenindeki yuvarlak kemerli kapının önünde iki ahşap dikmeye oturan küçük bir sundurma, yanlarında da birer pencere bulunur. Bunlardan başka batı duvarında dört, güney duvarında iki pencere daha mevcuttur. Bu bölümde büyük boyutlu ve yuvarlak kemerli olan pencereler, oranları ve ayrıntıları ile doğu bölümündeki pencerelerden tamamen farklıdır. Kuzey duvarının önünde yer alan fevkanî ahşap mahfil dört ahşap dikmeye oturmakta, harimin kuzeydoğu köşesindeki iki kollu merdivenle de mahfile çıkılmaktadır. Güney duvarının ekseninde yarım daire planlı mihrap, mekânın güneybatı köşesinde ahşap minber yer alır. Sonradan bu bölüme taşınmış olan küçük boyutlu minberde yan yüzler geometrik taksimatlı künde-kârî panolardan, korkuluklar da geometrik şebekelerden oluşmaktadır. Minberin XV. yüzyılın ikinci yarısındaki ihya amelîyesi sırasında yenilenmiş olması muhtemeldir. Sınırlı bir cemaate hizmet veren bu köy camii'nin XIX. yüzyılda genişletilmiş olmasına bir açıklama getirmek güçtür. Belki de yeni ilâve edilen kısmın asıl cami, türbeye komşu olan doğudaki kısmın da yalnızca tevhidhâne olarak kullanılması öngörülmüştü. Tarikat yapılarında sıkça rastlandığı gibi doğu kesiminin bir pencere ile türbeye açılması, minberin de batı kesimine taşınmış olması bu ihtimali akla getirmektedir.

Türbe. Dikdörtgen planlı (dışarıdan 6,50 × 10,30 m.) olan türbe caminin doğu duvarına bitişiktir. Cami ile türbenin eksenleri arasında bir dar açının bulunması, başka bir ifadeyle türbenin cami-

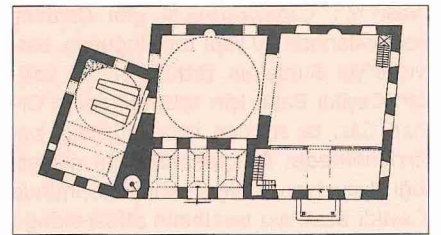
ye verev konumunda yer alması, ayrıca iki yapının arka (kuzey) cephelerindeki birleşme çizgisinde gözlenen inşaf ayrıntıları türbenin camiye sonradan bitleştirildiğini gösterir niteliktedir. Ancak cami ile türbenin malzeme, teknik ve mimari unsurlar bakımından aynı özellikleri paylaşması, iki yapının inşa tarihleri arasında kısa bir zaman diliminin bulunduğu nu, her ikisinin de Orhan Gazi dönemine ait olduğunu göstermektedir.

Bütün duvarları kaba yontuya yakın moloz köfeki taşı ile örülmüş olan türbe dikdörtgen planlı (2,90 × 5,00 m.) ve aynalı tonoz örtülü bir giriş bölümü ile kare planlı (5,00 × 5,00 m.) ve kubbeli asıl türbeden oluşmaktadır. Kuzey duvarında, her ikisi de dikdörtgen açıklıklı olan türbe girişiyle bir pencere yer alır. Gerek kapının gerekse pencerenin üstlerinde onarım izleri gözlenmekte, hafifletme kemerlerinin tâdil edildiği anlaşılmaktadır. Doğru duvarında tuğladan sivri kemerli ve alçı revzenli bir tepe penceresinin bulunduğu giriş bölümü, yapının doğu ve batı duvarlarına oturan bir sivri kemerle asıl türbeye açılır. Zemini giriş bölümüne göre yükseltilmiş olan asıl türbenin doğu ve kuzey duvarlarında camidekilerin eşi olan, iki sıra halinde düzenlenmiş dört pencere yer almakta, batı duvarındaki pencere de camitevhidhâne harimine açılmaktadır. Sekizgen bir kasnak üzerinde yükselen kubbe geçiş prizmatik üçgenler kuşağı ile sağlanmış, kasağın güney ve doğu kenarlarına sivri kemerli ve alçı revzenli birer pencere açılmıştır. Türbedeki iki sandukadan güneyde yer alan ve daha büyük olanı Geyikli Baba'ya, diğeri ise Balım Sultan lakaplı bir şahsa aittir. Osmanlı kaynaklarında bu şahsın Germi-yanoğlu hânedarından bir emir olduğu, Geyikli Baba'ya intisap ettiği ve beylik üzerindeki haklarından vazgeçerek derişâne bir hayatı tercih ettiği rivayet edilmektedir.

Geyikli Baba Camii'nin içinden bir görünüşü

Geyikli Baba Camii ve Türbesi'nin planı

Caminin son cemaat yeriyile türbenin arasına sıkışmış olan minarenin kapısı kuzeye açılır. Kaide ile pabuç kısımları yapı kitlesinin içinde kalmıştır. Silindirik biçiminde, tuğla örgülü ve sıvalı bir gövdenin aynı özelliklere sahip bir peteğin ve tuğla dişlerle dolgulanmış basit şerefelin gözlendiği minare kurşun kaplı, koni biçiminde bir külâhla son bulur.

Tekke. Geyikli Baba Tekkesi'nin cami-tevhidhâne dışındaki bütün bölümleri (derviş hücreleri, selâmlık, mutfak vb.) tamamen ortadan kalkmış olup bunların konumları ve mimari özellikleri bilinmemektedir. Ancak cami-türbe kitlesinin güneyinde vaktiyle hazîre bulunduğuna göre bu bölümlerin cami ile türbenin kuzeyindeki avlunun çevresinde yer aldıkları ve ahşap, moloz taş, kerpiç gibi nisbeten kısa ömürlü malzemelerle inşa edilmiş mütevazî yapılar oldukları tahmin edilebilir. Bu yönde yer alan ve Geyikli Baba tarafından dikildiği rivayet edilen çevresi 12 m. uzunluğundaki devâsâ çınarın da külliye'nin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerekir.

Hamam. Cami ile türbenin batısında yer alan küçük boyutlu hamamın kare planlı sıcaklık bölümü kubbe ile örtülmüş, kubbeye geçiş tromplarla sağlanmıştır. Kubbede tepelik camlarının bulunmaması, mekânın bir fenerle aydınlatılması dikkat çekicidir. Dikdörtgen planlı ılıklik beşik tonozla örtülüdür. Camedân bölümü yenilenen hamamın su deposu ve külhanı doğu yönünde yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Aşıkpaşazâde, *Tarih*, s. 196, 199; a.e. (Atsız), s. 122-123, 231, 235; İbn Kemal, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, II, 92; Neşrî, *Cihannümâ* (Taeschner), I, 47-48, 51; a.e. (Unat), I, 170; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârîh*, I, 23; II, 606; Âli, *Künhü'l-ahbâr*, İstanbul 1285, I, 49, 62, 64; Belfîğ, *Güldeste*, s. 220-221; R. Tschudi, *Das Vilâjet-nâme des Hâdşim Sultan*, Berlin 1914, s. 69; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 276; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi I*, s. 22-29; Cevdet Türkay, *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cematlar*, İstanbul 1979, s. 373-374; S. Faroqî, *Der Bektaschi-Orden in Anatolien*, Wien 1981, s. 17; *Türkiyede Vakıf Abideler ve Eski Eserler*, Ankara 1986, IV, 24-28; Ahmet Yaşar Ocak, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Süfîlik: Kalendarîler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Ankara 1992, s. 87, 88-92; Hilmi Ziya [Ülken], "Anadolu Tarihinde Dini Rûhiyat Müşahedeleri: Geyikli Baba", *Mıhrab*, sy. 13-14, İstanbul 1340, s. 447; Ömer L. Barkan, "İstîlâ Devrinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler", *VD*, II (1942), s. 290; M. Köhbach, "Vom Asketen zum Glaubenskämpfer: Geyiklü Baba", *Osm.Ar.*, III (1982), s. 45-51.

 M. BAHA TANMAN

GEYLÂNÎ, Abdülkâdir (bk. ABDÜLKÂDİR-i GEYLÂNÎ).

GİFÂR (Benî Gıfâr) (بنو غفار)

Adnânîler'e mensup
bir Arap kabilesi.

Kabilenin soyu Gıfâr b. Müleyl b. Damre b. Bekr b. Abdimenâf b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike (Amr) b. İlyâs b. Mudar b. Nizâr b. Mead yoluyla Adnân'a ulaşır. Benî Gıfâr Hicaz'da Mekke ile Medine arasında yaşardı. Hz. Peygamber'in annesi Âmine'nin kabrinin bulunduğu Ebvâ'ya 8 mil mesafedeki Veddân vadişiyle Bedir Kuyusu bunlara aitti.

Benî Gıfâr'ın İslâm öncesi tarihi hakkında yeterli bilgi yoktur. Yollarda yaptıkları soygunlarla meşhur olan kabile mensupları hacıların mallarını bile yağmalayıp alırlar ve haram aylarda da bu yağmacılıklarına devam ederlerdi.

Gıfâr kabilesinden Ebû Zer el-Gıfârî ilk müslümanlar arasında yer almış, ancak Mekke'de kalmayarak kabilesinin yanına dönmüş, Resûlullah Medine'ye hicret edinceye kadar kabilesi arasında kalarak Uhud veya Hendek Gazvesi'nden sonra Medine'ye gitmiştir.

Kabile Medine'ye yakın bir yerde ikamet ettiği için Hz. Peygamber'in müttefiki olmuş ve kabile mensuplarıyla, muhtemelen 2. yılda (624) Damre, Müdlic ve Cüheyne oğulları ile yapılan anlaşmaya benzer bir anlaşma yapılmıştır (Hamîdullah, *el-Veşâ'îku's-siyâsiyye*, s. 268). Resûl-i Ekrem ile Benî Gıfâr yardımlaşmak, birbirine destek olmak ve komşuluk haklarına riayet edip ihanet etmemek üzere anlaşmış, böylece kabile mensuplarının canları ve malları Allah ve Resûlü'nün teminatı altına alınmıştır. Müşrik olmalarına rağmen Benî Gıfâr ile yaptığı bu anlaşma sayesinde Hz. Peygamber Medine civarında taraftar bulmuş ve Medine'yi Mekke'den gelmesi muhtemel bir tehlikeye karşı emniyete almıştır. Resûl-i Ekrem, Gıfâr ve Damre oğulları ile anlaşma yaptıktan sonra sefer dolayısıyla Medine dışına çıktığı zaman Ebû Zer el-Gıfârî'yi Medine'de yerine vekil bırakmıştır. Gıfâr oğulları Hz. Peygamber ile yaptıkları bu anlaşmaya sadık kalmışlar, hatta Resûlullah Hudey-

biye Antlaşması için Medine'den ayrılıp Gıfârîlar'ın yurdundan geçerken İslâm ordusuna yiyecek vermişlerdir.

Benî Gıfâr 8 (629) yılında müslüman olmuş ve Mekke'nin fethine Hâlid b. Velîd kumandasında katılmıştır. Huneyn Gazvesi'nde de 400-1000 kişilik bir kuvvet Resûl-i Ekrem'in ordusunda yer almıştır. Yine 8 yılında Zâtüatılâh halkını cezalandırmak üzere gönderilen ordunun kumandanlığına da Gıfâr kabilesinden Kâ'b b. Umeyr tayin edilmiş, Benî Gıfâr müslüman olunca Büreyde b. Husayb Resûlullah tarafından zekât âmili olarak görevlendirilmiştir.

Hz. Peygamber Tebuk Gazvesi'ne çıkarken bütün kabilelerden olduğu gibi Gıfâr'dan da Medine'ye gönüllüler gelmiş, ancak binekleri olmadığından Resûl-i Ekrem'den binek istemişlerdi. Resûlullah onlara ilk anda binek temin edemediği için ağlamaya başlamışlar, bundan dolayı da kabileye "Benü'l-bekkâ" (çok ağlayanlar zümresi) adı verilmiştir. Daha sonra Hz. Peygamber onların binek ihtiyacını karşılamış ve gönüllüler Tebuk Gazvesi'ne katılmışlardır.

Hz. Peygamber'in, "Allah Gıfâr'a mağfiret etsin" (Buhârî, "İstisķâ", 2) şeklindeki duasına mazhar olan kabile mensupları onun vefatından sonra mürtedlere karşı yapılan savaşlarda İslâm ordusunda yer almışlar ve ardından gerçekleştirilen fetihlere de katılmışlardır. Mısır'ın fethinden (20/641) sonra Fustat'ta Benî Gıfâr mensuplarına bir mahalle ayrılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "İstisķâ", 2; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 192, 281, 290, 341, 342, 344, 350-351, 407, 421, 448, 496, 518, 529; Belâzürî, *Ensâb*, I, 531; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), III, 64; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 186, 465; Sem'ânî, *Ensâb*, IX, 164-167; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, V, 365; Kal-kaşendî, *Nihâyetü'l-ereb*, Beyrut 1405/1984, s. 348; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, I, 295, 346, 458; V, 116; VII, 351; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 102, 366, 466, 467; a.mlf., *el-Veşâ'îku's-siyâsiyye*, Beyrut 1403/1983, s. 268; Kehhâle, *Mu'cemü' kabâ'ilil-'Arab*, Beyrut 1980, III, 890; W. M. Watt, *Muhammad at Medina*, New York 1981, s. 66, 81-84, 86, 99, 237, 354, 367; Mustafa Fayda, *Allah'ın Kılıcı Halid b. Velid*, İstanbul 1990, s. 173; J. W. Fück, "Ghifâr", *El²* (İng.), II, 1072.

M. ALİ KAPAR

GILMAN (bk. GULÂM).